

Дело C-626/23 [Sergamo]ⁱ**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на представяне:**

12 октомври 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Tribunal Superior de Justicia de Madrid (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

13 септември 2023 г.

Жалбоподател:

XXX

Ответник:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Предмет на главното производство

Пенсия за осигурителен стаж и възраст — Добавка за пенсионери, отгледали деца — Заявление за отпускане на добавка, подадено от пенсионер от мъжки пол

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Член 267 ДФЕС — Преюдициално запитване за тълкуване — Директива 79/7/ЕИО — Равно третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване — Добавка към пенсията за пенсионери, отгледали деца — Отпускане на добавката на всички пенсионери от женски пол — Изисквания, на които трябва да отговарят пенсионерите от мъжки пол — Пряка дискриминация — Възможни причини

ⁱ Името на настоящото дело е фиктивно. То не отговаря на действително име на нито една от страните в производството.

Преюдициален въпрос

Трябва ли Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване и членове 20, 21 и 23 и член 34, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба като разглежданата в главното производство, която предвижда право на добавка към пенсията на получаващите зависещи от вноски пенсии за осигурителен стаж и възраст, отгледали рождени или осиновени деца, като тази добавка се отпуска автоматично на жените, докато за мъжете се изисква или да получават наследствена пенсия при смърт на другия родител и някое от децата да получава наследствена пенсия от починал родител, или да са прекъснали или нарушили трудовия си стаж (по предвидения в закона и описан по-горе начин) поради раждане или осиновяване на дете?

Релевантни разпоредби от правото на Съюза

- Харта на основните права на Европейския съюз, членове 20, 21 и 23 и член 34, параграф 1.
- Директива 79/7/ЕИО относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване, второ и трето съображение и членове 1 и 2, член 3, параграф 1, членове 4 и 7

Релевантни разпоредби от националното право

Ley General de la Seguridad Social (texto refundido aprobado por el Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre, BOE n.º 261, de 31 de octubre de 2015; en lo sucesivo, «LGSS»); en lo sucesivo, «LGSS»), tras la reforma introducida por el Real Decreto-ley 3/2021, de 2 de febrero (Общ закон за социалното осигуряване (преработен текст, одобрен с Кралски законодателен декрет 8/2015 от 30 октомври 2015 г., BOE, бр. 261 от 31 октомври 2015 г., наричан по-нататък „LGSS“), изменен с Кралски декрет-закон 3/2021 от 2 февруари 2021 г.

Член 60 от LGSS, който урежда т.нар. „добавка към зависещи от вноски пенсии за намаляване на неравенството между половете“, предвижда:

„1. Жените, отгледали едно или повече деца и получаващи зависеща от вноски пенсия за осигурителен стаж и възраст, пенсия за инвалидност или наследствена пенсия, имат право на добавка за всяко дете поради цялостното въздействие на неравенството между половете върху размера на зависещите от вноски пенсии от социалното осигуряване на жените. Правото на добавка за всяко дете се отпуска или запазва за жената, при условие че не е подадено

заявление и добавката не е отпусната на другия родител, а ако другият родител също е жена, тя се отпуска на жената, чиято пенсия от общественото осигуряване е по-ниска.

Мъжете имат право на добавка, ако е изпълнено някое от следните условия:

a) отпусната им е наследствена пенсия при смърт на другия родител на общите деца, при условие че някое от тях има право на наследствена пенсия от починал родител;

b) получават зависеща от вноски пенсия за осигурителен стаж и възраст или пенсия за инвалидност и са прекъснали или нарушили трудовия си стаж поради раждане или осиновяване на дете при следните условия:

1. при наличие на деца, родени или осиновени до 31 декември 1994 г., имат прекъсване на плащането на вноски за повече от 120 дни в периода от 9 месеца преди раждането до 3 години след тази дата или, в случай на осиновяване, в периода от датата на съдебното решение за допускането му до следващите 3 години, при условие че сборът от сумите на отпуснатите пенсии не надвишава размера на пенсията на жената;

2. при деца, родени или осиновени след 1 януари 1995 г., сумата на осигурителните вноски 24 месеца след месеца на раждането или на съдебното решение за допускане на осиновяването е по-ниска с повече от 15 % от сумата за непосредствено предходните 24 месеца, при условие че сборът от сумите на отпуснатите пенсии е по-нисък от размера на пенсията на жената.

[...]

2. Отпускането на добавката на втория родител води до прекратяване на добавката, отпусната на първия родител [...].

3. Тази добавка във всяко отношение има правното положение на зависеща от вноски пенсия от общественото осигуряване.

Размерът на добавката за всяко дете се определя в съответния Ley de Presupuestos Generales del Estado (Закон за държавния бюджет). [...].

Размерът на добавката не се взема предвид при прилагането на максималния размер на пенсията [...].“

Тридесет и седма допълнителна разпоредба от LGSS предвижда:

„Времеви обхват на добавката към зависещи от вноски пенсии за намаляване на неравенството между половете.

1. Правото на отпускане на добавката към зависещи от вноски пенсии за намаляване на неравенството между половете по член 60 се запазва, докато

неравенството между половете по отношение на получаваните през предходната година пенсии за осигурителен стаж и възраст надвишава 5 %.

2. За целите на този закон „неравенство между половете по отношение на пенсиите за осигурителен стаж и възраст“ означава процентът, представляващ разликата между средния размер на получаваните през определена година зависещи от вноски пенсии за осигурителен стаж и възраст от мъжете и жените.

[...]“.

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 Жалбоподателят е пенсионер и баща на три деца, родени през 1979 г., 1984 г. и 1986 г. Той подава заявление до Instituto Nacional de la Seguridad Social (Национален институт за социално осигуряване, Испания) (INSS) за отпускане на добавка към зависещи от вноски пенсии за намаляване на неравенството между половете (наричана по-нататък „спорната добавка“), предвидена в член 60 от LGSS.
- 2 INSS не отговаря на това заявление. Жалбоподателят подава жалба срещу този мълчалив отказ до Juzgado de lo Social n.º 4 de Madrid (Съд по трудови и осигурителни спорове № 4, Мадрид, Испания), като счита по същество, че такъв отказ е незаконосъобразен, тъй като правната уредба на спорната добавка противоречи на правото на Съюза, и по-конкретно на Директива 79/7/ЕИО.
- 3 Juzgado de lo Social n.º 4 de Madrid (Съд по трудови и осигурителни спорове № 4, Мадрид) отхвърля жалбата, като приема по същество, че член 60 от LGSS е в съответствие с правото на Съюза.
- 4 Жалбоподателят обжалва решението на посочения съд пред Tribunal Superior de Justicia de Madrid (Висш съд Мадрид, Испания).

Основни твърдения на страните в главното производство

- 5 Жалбоподателят счита, че член 60 от LGSS нарушава Директива 79/7/ЕИО и съдебната практика, установена с решение на Съда от 12 декември 2019 г., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Добавка към пенсията на майки), C-450/18, EU:C:2019:1075 (наричано по-нататък „решение C-450/18“). Той твърди, че разликата в третирането на мъжете и жените, съдържаща се в първоначалния текст на член 60 от LGSS, обявен от Съда за противоречащ на Директива 79/7/ЕИО, продължава да съществува и в сегашния текст на член 60 от LGSS, тъй като за жените не се изисква да са прекъснали трудовия си стаж, но за мъжете това се изисква.

- 6 Акът за преюдициално запитване не съдържа твърдения на INSS.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 7 Необходимо е да се установи дали правната уредба на разглежданата добавка е в съответствие с Директива 79/7/ЕИО и с членове 20, 21 и 23 и член 34, параграф 1 от Хартата.
- 8 Всъщност правната уредба на посочената добавка съдържа разлика в третирането на мъжете и жените, тъй като налага на мъжете да доказват изпълнението на определени условия, които не се изискват за жените. Трябва да се има предвид, че в решение С-450/18 се посочва, че Директива 79/7/ЕИО трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правилна уредба като посочения член 60 от LGSS преди изменението му с Кралски декрет-закон 3/2021, която предвижда право на добавка към пенсията на жени, отгледали две или повече рождени или осиновени деца и получават зависеща от вноски пенсия по национална схема за социално осигуряване, докато намиращите се в същото положение мъже нямат право на такава добавка към пенсията.
- 9 Испанският законодател реагира на посоченото решение, като изменя член 60 от LGSS и променя наименованието на добавката. Понастоящем тя се отпуска при едно или повече деца, въпреки че размерът ѝ е различен в зависимост от броя на децата. От друга страна, е предвидено, че разглежданата добавка ще престане да се прилага, когато процентът, представляващ разликата между средния размер на получаваните през определена година зависещи от вноски пенсии за осигурителен стаж и възраст от мъжете и жените („неравенство между половете“), вече не надвишава 5 %.
- 10 Освен това новата правна уредба дава възможност за придобиване на право на разглежданата добавка на мъжете, но им налага допълнителни условия, които не се изискват за жените:
- да получават наследствена пенсия при смърт на другия родител на общите деца, като в допълнение се изисква някое от децата да има право на наследствена пенсия от починал родител (трябва да се има предвид, че наследствената пенсия от починал родител не се отпуска или се прекратява, когато детето навърши 23 години, освен ако е лице с увреждане) или
 - да са прекъснали или нарушили трудовия си стаж поради раждане или осиновяване при конкретни законоустановени условия, които са различни при деца, родени или осиновени до 31 декември 1994 г.

- 11 Тези условия не се изискват за жените, така че те автоматично имат право на разглежданата добавка при наличие на едно или повече деца. Тези условия се изискват при всички положения за родителите от мъжки пол, но не и за родителите от женски пол, независимо от пола на другия родител, който може да е от същия или друг пол.
- 12 Когато законът въвежда разлика в третирането, основана на пола, е необходимо законодателят да обоснове в достатъчна степен тази разлика с цели, предназначени за компенсиране на основни социални неравенства, по такъв начин, че да не се посочва само, че целта на мярката е да се възстанови действителното неравенство, но и да е установено напълно и категорично, че въздействието на разликата е подходящо за постигането на тази цел, както и че наложеното посегателство върху формалното право на равенство е пропорционално на преследваната цел. Следователно целта сама по себе си не е достатъчна, а е необходимо мярката да е уредена подходящо и пропорционално.
- 13 В настоящия случай обосновката на разликата, основана на пола, в изложението на мотивите към Кралски декрет-закон 3/2021 се изчерпва с посочването, че замисълът на разпоредбата е разглежданата добавка да бъде уредена като средство за намаляване на неравенството между половете, което е отражение на подчиненото положение на жените на пазара на труда, тъй като те традиционно имат водеща роля в грижите за отглеждането на децата, но се оставя отворена възможността за получаване на достъп до добавката за бащите, които докажат, че осигурителният им стаж е засегнат от раждането или осиновяването на дете поради поемането на грижата за отглеждането му. С други думи, съгласно изложението на мотивите определено позитивно действие в полза на жените („ако никой от родителите не докаже, че осигурителният му стаж е засегнат, добавката се получава от жената“) се съчетава с предвиждането на отворена възможност за мъжете, които могат да се намират в сходно положение.
- 14 Това обосноваване обаче не е достатъчно. От една страна, твърдението, че ако никой от родителите не докаже вредни последици за осигурителния си стаж, добавката се получава от жената, не е вярно, тъй като когато няма жена, която да получава тази добавка (защото няма право на пенсия, към която да се отпуска добавката, не е подала заявление за отпускането ѝ или никой от родителите не е жена), родителите от мъжки пол продължават да са длъжни да докажат вредни последици за трудовия си стаж, за да придобият право на посочената добавка. Единственото изключение е хипотезата, при която е отпускната наследствена пенсия, но и в този случай се изисква в допълнение някое от децата да получава наследствена пенсия от починал родител, което я превръща в много ограничена хипотеза. Освен това, когато единият родител е мъж, а другият — жена, ако само първият докаже вредни последици, спорната добавка отново се отпуска на жената, освен ако сборът на сумите на отпускнатите на мъжа пенсии е по-нисък от размера на пенсията на жената.

- 15 На второ място, конкретното определяне на вредните последици за трудовия стаж, които се изискват за мъжете, поражда сериозни съмнения. Не са известни проучванията на въздействието, които законодателят може да е извършил за определянето на тези условия. На пръв поглед изглежда, че така, както са замислени, те всъщност възпрепятстват достъпа на повечето мъже до разглежданата добавка и най-вероятно биха възпрепятствали достъпа до нея и на голяма част от жените, ако бяха наложени и на тях. По този начин тези условия могат да имат за цел възстановяването на разликата в третирането на мъжете и жените, която е обявена за противоречаща на правото на Съюза в решение С-450/18. Освен това от начина на определянето им не изглежда, че има връзка между вредните последици за трудовия стаж и въздействието върху размера на пенсията, компенсирано чрез определен процент.
- 16 Също така неприлагането на тези условия спрямо жените предполага, че спорната добавка, предназначена за компенсиране на вредните последици за трудовия стаж, се отпуска и на жени, чийто трудов стаж не е засегнат. Трябва да се има предвид, че тази добавка е определена като процент от пенсията, поради което облагодетелства повече лицата с по-високо трудово възнаграждение (и съответно с по-висока пенсия), въпреки че може да се счита, че при тази социална група отглеждането на децата засяга в по-малка степен трудовия стаж на родителите, тъй като те имат възможности да плащат за това на лица извън семейството. В крайния случай на родители с работни места с ниско възнаграждение, които поради отглеждането на децата са напуснали пазара на труда, може да не получават никаква пенсия, поради което няма да имат и право на посочената добавка. Това са съображения, които изобщо не са незначителни, когато размерът на публичните средства за плащането на посочената добавка несъмнено е значителен.
- 17 Освен това следва да се отбележи, че добавките на двамата родители са несъвместими, в случай че и двамата имат право на добавката:
- а) ако и двамата родители са жени, добавката се отпуска на тази, чиято пенсия от общественото осигуряване е по-ниска;
 - б) ако и двамата родители са мъже, добавката се отпуска на този, чиято пенсия от общественото осигуряване е по-ниска;
 - в) ако единият родител е жена, а другият — мъж, тя се отпуска само на мъжа, ако сборът от сумите на отпускнатите му пенсии е по-нисък от размера на пенсията на жената.
- 18 В настоящия случай не възниква проблем, свързан с наличие и съвместимост на добавки, а само с правото на мъжа на добавката, тъй като са му наложени условия, на които не отговаря и които не се прилагат за жените, за да придобият право на добавката.

- 19 Изглежда обаче релевантно обстоятелството, че понастоящем законът въвежда несъвместимост на добавката на двамата родители, така че когато и двамата имат право на нея, тя се отпуска винаги към по-ниската пенсия. В този смисъл, тъй като неравенството между половете е законово определена като разликата в средния размер на пенсиите на мъжете и жените, възниква въпросът дали за постигането на поставената от закона цел за изравняване (неравенство, което не надвишава 5 %) би било достатъчно спорната добавка да се отпуска само към по-ниските пенсии, независимо от пола на родителя.
- 20 Следователно въпросът е дали посочените условия, които въвеждат разлика в зависимост от пола на получателя, могат да се считат за съвместими с принципа на равенство между мъжете и жените, като се има предвид, че „принципът на равенството не пречи на запазването в действие или приемането на мерки, предвиждащи специфични предимства в полза на по-слабо представения пол“ (член 23 от Хартата). Възниква и въпросът дали би могло да се счита, че тези условия представляват изключение от принципа на равенство, предвиден в член 1, параграф 1, буква б) от Директива 79/7/ЕИО.